

Баранцев Я. А.Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка**Косович О. В.**Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ДОМІНАНТИ ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ В СУЧАСНІЙ МЕДІАЛІНГВІСТИЦІ

У статті здійснено спробу огляду теоретико-методологічних передумов аналізу лінгвокультурних домінант (ЛД) як нового об'єкта досліджень у медіалінгвістиці. У розвідці проаналізовано історичний розвиток студій у галузі медіалінгвістики, зокрема тих, що зосереджуються на вивченні специфіки культурно значущих концептів у межах сучасного цифрового медіапростору. Окрім того, порівняно різні методологічні підходи, з-поміж яких виокремлено критичний дискурс-аналіз, системно-функційний підхід, методи культурологічного напрямку, а також визначено перспективи їхньої інтеграції для розкриття ролі ЛД у формуванні національної ідентичності в умовах цифрової епохи.

У процесі дослідження з'ясовано, що метод критичного дискурс-аналізу є одним із провідних у вивченні медіатекстів завдяки можливості виявляти за його допомогою імпліцитні зв'язки між мовою та тим, як вона репрезентує відношення між владними структурами та суспільством, а також аналізувати ідеологічну базу, представлену в текстах ЗМІ. Водночас висловлено ідею про те, що системно-функційний підхід видається релевантним у міждисциплінарному поєднанні методів дискурсології та лінгвокультурології, оскільки дає змогу досліджувати тексти як конкретні репрезентанти мовної системи з її невід'ємними характеристиками. У зв'язку з цим наведено огляд наукових праць, присвячених питанням трактування мови та дискурсу з позиції культурної лінгвістики, а також виявлено перспективи інтеграції культурологічних підходів із методами галузей лінгвістичного та нелінгвістичного циклів для розкриття нових аспектів аналізу домінант тієї чи тієї лінгвокультури. Наголошено на потребі враховувати цифровізацію медіадискурсу в інтегрованому дослідженні ЛД, що може забезпечити отримання додаткових даних для верифікації результатів їхнього комплексного аналізу. Для конкретизації викладених положень запропоновано приклади використання ЛД на матеріалі онлайн-версій видань, що репрезентують лінгвокультури Великої Британії, Франції та Іспанії. У статті виявлено перспективні напрями дослідження ЛД на базі медіадискурсу, з-поміж яких – мультимодальний аналіз лінгвокультурних символів, аналіз зв'язку медіалектів із культурним середовищем, компаративні дослідження ЛД у медіасистемах різних типів, а також застосування методів комп'ютерної та корпусної лінгвістик для отримання додаткових даних про їхню частотність у специфічних контекстах. Зрештою, окреслено практичне значення комплексного аналізу ЛД у межах медіадискурсу.

Ключові слова: медіалінгвістика, культурний концепт, лінгвокультурна домінанта, медіадискурс, критичний дискурс-аналіз.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку лінгвістики серед основних напрямів дослідження мовних явищ особливе місце дедалі частіше посідає вивчення специфіки медіадискурсу як тієї сфери, у якій невпинно відбивається щонайширше коло змін у суспільстві. Як відомо, сучасні цифрові медіа створюють неперервний потік інформації, що в ньому текстові й візуальні

компоненти формують самотутні символи доволі високої дійсності. Водночас кожна національна та, у ширшому контексті, лінгвокультурна спільнота продукує власні культурні символи, що знаходяться відбиття в мовній площині медіапростору. Саме цими стійкими «ключовими» елементами культури, котрі мають глибоко вкорінене у свідомості лінгвокультурної спільноти символічне

навантаження та впливають на сприйняття інформації, що надходить, зокрема, з медіаресурсів, постають лінгвокультурні доміанти (цей термін надалі скорочуватимемо до позначення «ЛД»).

Варто зауважити, що попри значний арсенал методів медіалінгвістики (як-от дискурс-аналіз чи корпусні методи) дослідження ЛД, надто в медіадискурсі, залишаються недостатньо вивченими та фрагментарними. Як засвідчує огляд літературних джерел, у контексті згаданого питання ЛД були аналізовані здебільшого в художніх чи фольклорних текстах, тимчасом як вплив культурних маркерів на структуру й сприйняття медіаповідомлень іще не отримав достатньої систематизації та, отже, становить актуальний напрям мовознавчих студій. З огляду на це постає потреба в поєднанні лінгвокультурологічного підходу із сучасними методами дослідження медіадискурсу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема трактування ЛД постала в центрі наукового пізнання на межі ХХ–ХХІ ст.; у той самий період фіксуємо підвищення наукового інтересу до аналізу дискурсу, а пізніше – його окремих типів, зокрема медійного. Так, одні з перших спроб систематизованого аналізу мовлення ЗМІ були здійснені в площині системно-функційної лінгвістики в роботах М. А. К. Геллідея (M. A. K. Halliday) і Р. Гасан (R. Hasan) [16], відтак – у межах критичного дискурс-аналізу (роботи мовознавців Н. Ферклафа (N. Fairclough) [13; 14], Т. А. ван Дейка (T. A. van Dijk) [26; 27] й ін., які здійснили значний внесок до критичного аналізу новин як дискурсивних практик, що впливають на формування суспільних уявлень. Порівняльне вивчення медіасистем Д. С. Галліна (D. C. Hallin) і П. Манчині (P. Mancini) [17] та дослідження Р. Водак (R. Wodak) і М. Меєра (M. Meyer) [28] сприяли розширенню методичного інструментарію медіалінгвістики. В Україні протягом останніх десятиліть з'явилися праці, що висвітлюють окремі аспекти медіадискурсивних студій: аналіз теоретичних питань медіалінгвістичного знання (Л. Шевченко, Д. Сизонов) [11], визначення концепції та методології дослідження медіадискурсу (І. В. Пянковська) [7], виявлення характерних особливостей дискурсу мультимедіа (І. Ступак, А. Шаламай) [10] тощо.

З іншого боку, феномен лінгвокультурних доміант становить порівняно новий предмет лінгвістичного опрацювання й розвивається в контексті лінгвокогнітивних студій, зосереджених на вивченні національно-культурної

специфіки мовних картин світу. Головні теоретичні та практичні здобутки сучасних лінгвокультурологічних досліджень відбито в праці А. Загнітка й І. Богданової [3]. В. І. Кононенко обґрунтовує теоретичні засади лінгвокультурології, зокрема реалізацію її принципів у вивченні концептуальних і символічних понять у мовних образах і категоріях [4]. У розвідці О. Левченко поданий аналіз лінгвокультурології як наукової дисципліни та її терміної системи [5]. Ю. Римашевський порушує питання взаємодії та взаємозв'язків між соціолінгвістикою та лінгвокультурологією [8]. Лінгвокультурні коди є об'єктом дослідження в статті О. Барбанюк [1]. Особливості аналізу лінгвокультурних концептів висвітлюють О.В. Домніч [2] і Н. Плотнікова [6]; І. Г. Саєвич пропонує комплексну методику виокремлення лінгвокультурних доміант [9].

Водночас питання ЛД як об'єкта дослідження в медіалінгвістиці досі не отримало систематизованої інтерпретації в працях учених, що пояснює необхідність у її детальнішому теоретичному огляді.

Постановка завдання. Метою статті є окреслення й систематизація актуальних напрямів дослідження лінгвокультурних доміант у сучасній медіалінгвістиці та визначення перспектив їх подальшого вивчення за допомогою методології мовознавства.

Виклад основного матеріалу. У контексті огляду проблеми дослідження ЛД у межах медіалінгвістики необхідно передовсім вказати на багатовекторність, що характеризує сучасні медіазнавчі студії. На сьогодні можна констатувати наявність декількох основних напрямів вивчення медіадискурсу, які постали історично в процесі розвитку загальної дискурс-теорії, що на них можна закономірно проєктувати коло проблем лінгвокультурології. Було б цілком небезпідставним стверджувати, що медіапростір є тим осередком, у якому такі лінгвокультурні феномени, як концепти та доміанти, послідовно відбиваються завдяки власній здатності акумулювати культурно марковану інформацію, що є невід'ємним елементом дискурсивної дійсності взагалі та яка нерозривно пов'язана з поняттями культурної ідентичності (самобутності) і мовної картини світу.

Одним із перших напрямів, у межах якого дослідження медіатекстів набуло фундаментального значення, зосібна в площині культурних параметрів, став **критичний дискурс-аналіз**. Вагомим внеском до розвитку цього питання

стала монографія нідерландського мовознавця Т. А. ван Дейка «News as discourse» (1988). У ній дослідник розглядає журналістський дискурс як простір формування соціально-політичних уявлень. Автор, окрім іншого, зосереджує увагу на питанні про те, як за допомогою конкретних мовних засобів можна побудувати ідеологічно марковані образи дійсності та як їх оцінювати з погляду вживаних мовних прийомів. Уже в цій праці фіксуємо увагу до проблеми узгодження цінностей, відбитих у новинах, з культурно установленими цінностями суспільства. На думку вченого, новини мають відповідати нормам, цінностям й установкам, що їх поділяє певний соціум. Ідеться про особливий випадок пресупозиції: замість того щоб спиратися суто на попередні знання та переконання, ураховують уже встановлені думки й установки. Новини, що узгоджуються з поглядами журналістів і читачів, тобто з ідеологічним консенсусом певного суспільства чи культури, набагато легше зрозуміти, прийняти й відтак інтегрувати [27, с. 121]. Ці ідеї отримали розвиток у пізніших працях науковця, зокрема в статті «Critical Discourse Analysis» із колективного видання «The Handbook of Discourse Analysis» (2015), у якій обґрунтовані методологічні підвалини аналізу дискурсу як такого. За словом автора, останнім часом активізувалися дослідження не лише соціокомунікативних контекстів новин й інших жанрів преси чи мовлення, як це властиво критичним медіадослідженням, але й поєднання їх із систематичним аналізом таких структур медіадискурсу, як лексичні та синтаксичні засоби, тематика, метафора, когерентність, опис діячів, соціальні ідентичності, жанри, модальність, пресупозиція, риторичні фігури, взаємодія, новинні схеми, а також мультимодальний аналіз зображень із-поміж багатьох інших структур [26, с. 477].

Інший представник критичного дискурс-аналізу Н. Ферклаф у праці «Critical discourse analysis: the critical study of language» (1-ше вид. – 1995, 2-ге вид. – 2010) висвітлює роль медіадискурсу у формуванні соціальної реальності, зосереджуючи увагу на взаємозв'язках між мовою, владними структурами й ідеологією [13, с. 62]. Конкретніше, учений виявляє, що мова, якою послуговуються ЗМІ, не є нейтральним засобом передавання інформації, але в активний спосіб впливає на формування та підтримку ідеологій. Навіть більше, аналіз медіадискурсу набуває практичної значущості в тих випадках, коли необхідно виявити ідеологічні позиції,

у контексті чого мову розглядають як інструмент відбиття відносин влади. Варто додати, що автор розглядає дискурс крізь тривимірну модель, яка об'єднує такі рівні: текст (мовні форми та структури), дискурсивну практику (процеси створення, розповсюдження та споживання дискурсу) і соціальну практику (ширший контекст суспільних відносин і структур) [13, с. 65]. У книзі «Media discourse» (1995) Н. Ферклаф надає окремої уваги культурно-жанровим параметрам аналізу, котрі визначають, як різні соціокультурні аспекти впливають на розвиток медійних жанрів [14, с. 31], що створює передумови для вивчення ролі культурних концептів і цінностей, а в перспективі – лінгвокультурних домінант на формат медіатекстів і їхнього сприйняття з боку цільової аудиторії.

Необхідно визнати, що метод критичного дискурс-аналізу досі залишається одним із провідних у вивченні медіатекстів. Це можна пояснити з уваги на те, що він дає змогу виявити імпліцитні зв'язки між мовою та тим, як вона репрезентує відношення між владними структурами та суспільством, а також аналізувати ідеологічну базу, представлену в текстах ЗМІ. На нашу думку, аналіз ЛД із залученням методології критичного дискурс-аналізу має спиратися на комплексне вивчення семантичних, прагматичних і культурних кодів, що формують структуру відповідних текстів, забезпечуючи їхню впливовість, і в майбутньому може сприяти ідентифікації в медіасфері символів, які представляють ту чи ту національну ідентичність.

У другій половині ХХ ст. паралельно з критичним дискурс-аналізом розвивається *системно-функційний підхід* до потрактування мови як засобу соціальної комунікації, що відкрив шляхи виявлення як статичних, так і динамічних компонентів культурних феноменів у текстах. У зв'язку з цим необхідно згадати працю М. А. К. Геллідея та Р. Гасан «Language, context and text: aspects of language in a social-semiotic perspective» (1-ше вид. – 1985, 2-ге вид. – 1989), у якій мова постає об'єктом дослідження як цілісна соціально-семіотична система, що розвивається під впливом специфічних метафункцій (основними з-поміж яких є концептуальна, оцінно-комунікативна й текстова) як її фундаментальних принципів. Вагому роль у запропонованій системі відведено поняттю ситуаційного контексту (context of situation) як невід'ємної складової, необхідної для розуміння текстів. Принциповою для нашого огляду є теза про те, що ситуаційний контекст охоплює лише

безпосереднє оточення тексту, тоді як існує ширша основа його тлумачення – властиво, культурний контекст. Конкретний контекст ситуації, тобто унікальне сплетіння поля (field), тональності (tenor) і формату (mode), яке продукує текст, не становить випадкового набору ознак, а є цілісною комбінацією властивостей, що в конкретній культурі зазвичай співіснують і взаємодіють [16, с. 46]. Рівночасно дослідники наголошують на тому, що, описуючи контекст ситуації, доцільно також залучати вказівки на культурне підґрунтя й ті вихідні припущення, без яких інтерпретація чи продукування тексту не відповідали б задумові системи [16, с. 47].

Контекст культури увійшов до моделі М. А. К. Геллідея, описаній у його праці «An Introduction to Functional Grammar» (1-ше вид. – 1985, 4-те вид. – 2014), яка отримала назву «the cline of instantiation» [15, с. 28]. Ідеться про змодельований континуум, що передбачає наявність двох полюсів у дослідженні текстів як мовних феноменів – полюсу загального потенціалу (potential) і полюсу конкретного виявлення (instance), між якими існують проміжні схеми: починаючи від полюсу виявлення, що спирається на вивчення окремого тексту з його ситуаційним контекстом, дослідник, зіставляючи його з іншими подібними текстами за визначеними критеріями, виявляє спільні закономірності й узагальнює їх у категоріях типів тексту, що можна інтерпретувати як «реєстри». Подальший синтез характеристик дає змогу передбачати, котрі з них можуть з'явитися в текстах, що належать до певного типу (жанру), а отже, становлять системне явище й відбивають особливості контексту конкретної культури (учений наводить приклад форми майбутнього часу, що з більшою імовірністю може бути зафіксованою в прогнозах погоди, аніж оповіданнях) [15].

Загалом потрібно підкреслити, що системно-функційний підхід видається релевантним у міждисциплінарному поєднанні методів дискурсології та лінгвокультурології: з одного боку, він дає змогу досліджувати тексти як конкретні репрезентанти мовної системи з її атрибутами, себто подає цілісне бачення предмета дослідження; з іншого, за принципом цього підходу можна виокремлювати структурні елементи лінгвокультурних концептів, констант і домінант на базі повторюваних семантичних полів й інтертекстуальних посилань із погляду контексту культури.

У межах власне *культурологічних підходів* до аналізу дискурсу як соціолінгвального

явища основний акцент науковці роблять на дослідженні культурних (і, конкретніше, лінгвокультурних) параметрах його функціонування. Особливим напрямом лінгвістики, спрямованим на всебічне вивчення специфіки функціонування системи «мова – культура», постає культурна лінгвістика (інший варіант терміна – лінгвокультурологія). Як зауважують автори підручника «Лінгвокультурологія» (4-те ид., 2024) А. Загнітко й І. Богданова, «привабливим та водночас аргументованим постає покваліфікування лінгвокультурології як сфери дослідження усіх можливих виявів людської культури в дискурсах та мові» [3, с. 18]. Виникнення цієї галузі науки про мову вчені пов'язують із розвитком і поширенням антропологічної та когнітивної парадигм, зокрема їх інтеграцією в лінгвістичних студіях, у зв'язку з чим О. Левченко зазначає: «Контрастивна лінгвістика стає лінгвокультурологією, на наш погляд, із того моменту, коли контрастивісти почали використовувати когнітивну парадигму» [5, с. 105]. На думку О. Барбанюк, загальним предметом усіх напрямів й аспектів лінгвокультурології є «символи (коди), що формуються при взаємодії мови, культури та свідомості» [1, с. 38].

Зіставляючи об'єкт, предмет, категорійний апарат, методику соціолінгвістики та лінгвокультурології, Ю. Римашевський доходить висновку, що «вивчення взаємодії мови та культури в лінгвокультурології відбувається на основі розширення переліку взаємно підпорядкованих понять, які розкривають мовно-культурний зв'язок, зміни і розвиток їх парадигматичних рядів, формування методології» [8, с. 35]. Зі свого боку, В. І. Кононенко у праці «Мова у контексті культури» (2008) висловлює ідею, яка, з нашого погляду, ілюструє важливість інтеграції аналізу тексту й дискурсу з культурологічним підходом до потрактування мовних явищ: «Лінгвокультурологічні студії визначають етнолінгвістичні й етнопсихологічні засади формування мовних знаків культури з поглибленням у систему національних образно-метафоричних засобів, “внутрішню форму”, мотиваційну базу номенів у їхньому співвідношенні із подальшими семантичними трансформаціями. Постає проблема виділення функціонально-смыслових мікрополів мовних знаків культури, релевантних одиниць аналізу, що виконують текстотворчі функції» [4, с. 29]. Відповідно, у колі проблем лінгвокультурології перебуває питання статусу тих культурно значущих мовних одиниць, що постають структурними

елементами в процесі моделювання конкретного дискурсу, а отже, укотре засвідчується необхідність брати до уваги ширший набір змінних, за якими належить аналізувати текст.

Ураховуючи вищенаведені теоретичні передумови дослідження лінгвокультурних феноменів із позиції сучасних напрямів мовознавства, можемо говорити про перспективи їхньої подальшої *інтеграції* задля розкриття нових аспектів аналізу домінант тієї чи тієї лінгвокультури. Доцільно визнати, що сьогодні перед науковцями відкриваються шляхи якнайширшого поєднання вже наявних у дисциплінах лінгвістичного та нелінгвістичного циклів методологій для пояснення семантики культурно значущих концептів і їхньої категоризації як таких, що репрезентують окремий тип лінгвокультурних феноменів. У цьому контексті О. В. Домніч підкреслює вагомий роль лінгвокультурологічного підходу в сукупності його методів, прийомів, операцій і процедур для пояснення взаємодії мови, свідомості та культури [2, с. 78]. Доцільність залучення різних процедур аналізу лінгвокультурних вимірів медіадискурсу варто узасаднювати ще й на тій підставі, що сьогодні, з огляду на активний розвиток етнолінгвістичних, когнітологічних і власне лінгвокультурологічних студій постає проблема визначення конкретних критеріїв специфікації статусу культурно маркованих мовних одиниць. Щобільше, І. Г. Саєвич, обґрунтовуючи комплексну методику виокремлення ЛД, вказує на їхню вербальну мінливість, зумовлену розбіжностями в структурі концептів і в способах концептуалізації дійсності, різноманітними контактами лінгвокультур і відповідними змінами в смисловому наповненні концептуальної картини світу [9, с. 97], звідки й труднощі в уточненні статусу відібраних мовних одиниць. В українському мовознавстві об'єктами лінгвокультурологічного аналізу ставали різні номени, серед них й абстрактні: *свобода / воля, любов / кохання, доля, душа, серце* й ін., проте, як зауважує І. Г. Саєвич, до складу лінгвокультурних домінант ці концепти потрапляють рідко [9, с. 96].

Для розв'язання окресленої проблеми доцільно також звернутися до алгоритму аналізу лінгвокультурного концепту як загальнішого поняття, в організації якого Н. Плотнікова виявляє зв'язок декількох процедур (різні види аналізу – етимологічний, компонентний, контекстуальний, а також інтерв'ювання), що реалізуються на таких основних етапах дослідження:

1) побудова номінативного поля концепту та встановлення його номінативної щільності; 2) виділення та опис структурних елементів концепту, зокрема його культурної та поняттєвої складових; 3) моделювання польової структури концепту [6]. До цього необхідно додати, що в сучасних лінгвокультурологічних дослідженнях застосовують набір методів, серед яких – процедури аналізу метафори, співвіднесення груп або масивів мовних знаків зі знаками (категоріями, таксонами) культури, концептуальний аналіз, дискурсний аналіз, методи квантитативної та корпусної лінгвістики, зіставний метод, а також домінантний аналіз [3, с. 28–31], який є особливо актуальним у виокремленні ЛД. Для отримання додаткових даних про функціонування культурно значущих концептів в окремих текстах чи, конкретніше в межах поданої статті, у медіадискурсі перспективним видається поєднання перерахованих методів з іншими, що їх уже використовують у дослідженнях дискурсу та які були описані в низці наукових колективних видань: соціокогнітивний підхід [28, с. 35], конверсаційний аналіз [21, с. 21], жанровий аналіз [21, с. 51], наративний аналіз [21, с. 65; 23, с. 406; 24, с. 263], корпусні дослідження дискурсу [22, с. 165; 24, с. 126], методи когнітивної лінгвістики [22, с. 186], мультимодальний аналіз [23, с. 447; 24, с. 139] тощо.

У світлі сучасних тенденцій розвитку світового медіапростору, зумовлених його активною інтеграцією з новітніми інформаційно-комунікаційними технологіями, постає потреба в урахуванні *цифровізації (дигіталізації) медіадискурсу* як не менш важливого аспекту в аналізові його компонентів, одним із яких і є ЛД. Уведення цієї додаткової змінної засвідчує поширення поряд із традиційними ЗМІ нових медійних засобів, функціонування яких значною мірою детерміноване цифровим форматом передавання інформації. Це, своєю чергою, впливає як на взаємодію людини з культурою, яка відтепер існує ще й у віртуальному просторі та пропонує нові форми конструювання ідентичності, так і на вибір методів для аналізу культурних символів у медіапросторі, зокрема в контексті однієї з його характеристик – мультимодальності. Найновіші дослідження вказують на динамічний розвиток мовних вимірів культури в цифрову епоху; так, учені констатують, що нові технології та цифрові медіа справляють великий вплив на соціолінгвальну динаміку комунікації, що відбувається за допомогою цифрових платформ, унаслідок чого

поширюються регіональні діалекти та відроджуються мови, які раніше перебували під загрозою зникнення [18]. Варто припускати, що за таких умов завдяки використанню інтегрованих дослідницьких програм стане можливим ідентифікувати взаємозв'язки між культурами та виявляти концепти, які раніше не були предметом ґрунтовного наукового вивчення.

У контексті викладеного доцільно звернутися до конкретних прикладів використання ЛД (чи принаймні культурно значущих концептів, які мають перспективу бути визнаними як такі) у сучасних медіаресурсах різних лінгвокультур. Хоча наразі відсутні вичерпні переліки ЛД для всього загалу культур світу, у різних джерелах можна зафіксувати наявність концептів, що, актуалізуючись у конкретній культурі, набувають статусу їхніх «ключових слів». Таким, на нашу думку, є поняття *stiff upper lip* у системі лінгвокультури Великої Британії, яким позначають традиційно асоційовані з британською ідентичністю емоційну стриманість, стійкість і здатність зберігати самоконтроль у складних життєвих обставинах, навіть якщо це можуть розглядати як культурний стереотип чи кліше. Показово, наприклад, що в заголовку до однієї зі статей видання «The Economist» щодо Сполученого Королівства автор використовує перифразу, яка містить згаданий концепт, що свідчить про його загальновідомий і універсальний для відповідної культури характер: *The self-help book began in the land of the stiff upper lip* (The Economist, 23.09.2024) [25].

Зі свого боку, для лінгвокультури Франції одним зі значущих концептів, який набув особливого мовного оформлення, є *savoir-vivre*, що під ним розуміють знання та дотримання правил етикету, норми гречного поведіння в суспільстві, гарні манери; утім, у ширшому розумінні воно може відбивати цілу життєву філософію, набір світоглядних установок, що визначає здатність цінувати життя в різноманітності його виявів від мистецтва спілкуватися до естетики повсякденності та соціальної гармонії загалом. Саме тому не є випадковою його поява в текстах видань, у яких автори надають читачам етикетні поради для різних ситуацій, коли йдеться про взаємодію з іншими людьми, як-от у заголовку до статті з онлайн-версії газети «Le Parisien»: *Savoir-vivre: cinq règles d'or à suivre avec France de Heere, coach spécialisée à Versailles* (Le Parisien, 27.12.2024) [12]. Узагалі ж потрібно підкреслити культурно-історичну зумовленість наведеного концепту, оскільки формування етикетних

норм значною мірою пов'язують із французькою культурою та французьким способом життя. Прикметним є і те, що згадане поняття співіснує у французькій мові з іншими, структурно подібними до нього, – *savoir-faire* і *savoir-être*, що їх також розглядаємо в межах французького національного світогляду та які становлять різні аспекти життєвого досвіду особи.

Тим часом до номенів, що характеризують лінгвокультуру Іспанії, можна зарахувати поняття *añoranza*, що виражає почуття ностальгії, емоційний стан туги, щему за минулим чи рідною землею та є синонімічним до слів *morriña*, *nostalgia*, *soledad* (в одному зі значень; пор. концепт *saudade* в лінгвокультурі Португалії та інших країн лузофонії). Цей концепт з'являється, наприклад, у статті видання «El País», у якій він актуалізує зв'язок із минулим, емоційну прив'язаність до культурних традицій на тлі мінливих процесів сучасності: *La añoranza puede ser una disidencia visceral: no de la pobreza, ni del exotismo forzoso, sino del agua y el aire limpios; de los patios umbríos; de lo no perdido aún, que puede llevar a salvarlo cuando aún es factible* (El País, 08.09.2023) [20]. На значущість згаданого концепту в контексті іспанської лінгвокультури додатково вказує те, що він знайшов відбиття у творах мистецтва: однойменну назву має перша з «Шістьох п'єс за мотивами іспанських народних пісень» композитора Е. Гранадося, як і поетичні тексти, автори яких представляють різні країни іспанськомовного світу: Х. Сантос Чокано, Л. Карлос Лопес, Аделіна Гурреа. Ця обставина наводить на подальші роздуми про співвідношення понять *національна культура* та *лінгвокультура*.

Хоча постулювання концептуального статусу розглянутих понять не викликає посутніх застережень, у перспективі вважаємо за доцільне застосувати окремий набір процедур із залученням уже згаданих методів на різноманітному емпіричному матеріалі задля того, щоб з'ясувати, чи вповні вони є домінантами у названих лінгвокультурах. Проте й це питання не позбавлене дискусійності, адже переліки потенційних лінгвокультурних концептів, як стверджує І. Г. Саєвич, часто укладаються на підставі суб'єктивних суджень дослідника [9, с. 98]. Для додаткової верифікації результатів, отриманих унаслідок застосування комплексу методів для виокремлення ЛД, видається потрібним дослідити їхню представленість у текстах ЗМІ як додатковому джерелі відомостей про частотність і пріоритетність кожної з них.

З-посеред перспективних напрямів дослідження ЛД на базі медіадискурсу варто також згадати такі, як мультимодальний аналіз лінгвокультурних символів, що в медіапросторі інтегруються з візуальними кодами; аналіз медіалектів (medialects) і їхніх взаємозв'язків зі стилями комунікації та культурним середовищем (як, наприклад, у розвідці Б. М. Меркадо, присвяченій аналізу ролі мови медіа в конструюванні культурної та мовної ідентичностей у різних медіапросторах [19]); компаративний аналіз домінант у медіасистемах різних типів (доцільно навести приклад відомої класифікації медіасистем, яку запропонували науковці Д. С. Галлін і П. Манчині в праці «Comparing Media Systems: Three Models of Media and Politics» [17]); застосування методів комп'ютерної лінгвістики для верифікації контент-аналізу ЛД на базі алгоритмів обробки природної мови, створення корпусів текстів (чи аналізу вже наявних) і подальшого виявлення частовживаних ключових слів/концептів, виокремлення їх із текстових масивів унаслідок комп'ютерної обробки, побудови семантичних графів між концептами й тематичної ідентифікації лексико-семантичного контексту, до якого вони належать тощо.

Практичне значення застосування комплексного аналізу ЛД на базі медіадискурсу полягає в тому, що його результати можуть бути

корисними для різноманітних галузей гуманітарного знання, передусім мовознавства, журналістики, культурології, соціології та медіазнавчих студій, а також пролити світло на процеси формування ідентичності в умовах глобалізації та викликів цифрової епохи.

Висновки. Отже, огляд актуальних напрямів дослідження лінгвокультурних домінант у сучасній медіалінгвістиці засвідчив, що поєднання лінгвокультурологічного підходу з методами дискурс-аналізу, системно-функційної лінгвістики й інших актуальних напрямів і методів мовознавства забезпечує підґрунтя для розуміння механізмів культурної репрезентації в текстовій площині ЗМІ. Зокрема, лінгвокультурні домінанти як базові культурні маркери виконують функцію концептуального стрижня в медіатекстах, оскільки актуалізують значущу культурно марковану інформацію та сприяють культурній локалізації повідомлень.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в розробленні алгоритму виокремлення лінгвокультурних домінант на матеріалах, що репрезентують медіадискурс, для інтерпретації їхнього трансформаційного потенціалу у світлі тенденцій розвитку цифрової епохи, а також виявлення взаємозв'язків між лінгвокультурними домінантами та категорією прецедентності як однієї із засадових у лінгвокультурології.

Список літератури:

1. Барбанюк О. Лінгвокультурні коди англомовного дискурсу. *Філологічні дисципліни в закладі вищої освіти: лінгводидактичні аспекти* : монографія / за заг. ред.: І. І. Гуменюк. Львів-Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 36–52. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-304-3-4>.
2. Домніч О. В. До питання про методи аналізу концепту в сучасних лінгвістичних студіях. *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*. 2017. № 1. С. 104–112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_fi_2017_1_19.
3. Загнітко А., Богданова І. Лінгвокультурологія : навч. посіб. для студ. закл. вищ. осв. / за ред. А. Загнітка. 4-те вид., перероб. і доп. Вінниця : ТВОРИ, 2024. 264 с.
4. Кононенко В. І. Мова у контексті культури : монографія. Київ : Івано-Франківськ : Плай, 2008. 389 с.
5. Левченко О. Лінгвокультурологія та її термінна система. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». 2003. № 490. С. 105–113.
6. Плотнікова Н. Алгоритм аналізу лінгвокультурного концепту. *Studia Ukrainica Posnaniensia*. Poznań, 2013. Vol. 1. P. 165–170.
7. Пянківська І. В. Концепція та методологія медіадискурсу. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 1, вип. 26. С. 182–187. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.26.1.35>.
8. Римащевський Ю. Соціолінгвістика і лінгвокультурологія: спільне та відмінне у підходах до вивчення взаємодії мови та культури. *Мова і суспільство*. Львів, 2010. Вип. 1. С. 31–37.
9. Саєвич І. Г. Комплексна методика виокремлення лінгвокультурних домінант. *Studia Philologica*. 2014. Вип. 1. С. 95–99. URL: <https://studiap.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/60>.
10. Ступак І., Шаламай А. Характерні особливості дискурсу мультимедіа як типу медіадискурсу. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського : Лінгвістичні науки* : зб. наук. праць. 2022. № 34. С. 103–117.

11. Шевченко Л., Сизонов Д. Теорія медіалінгвістики : підручник / за ред. Л. І. Шевченко. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2021. 214 с.
12. Beaugrand V. Savoir-vivre : cinq règles d'or à suivre avec France de Heere, coach spécialisée à Versailles. *Le Parisien*. Le 27 décembre 2024. URL: <https://surli.cc/zpexmf>
13. Fairclough N. Critical discourse analysis: the critical study of language. 2nd ed. London : New York : Routledge, 2013. 608 p.
14. Fairclough N. Media discourse. London : Arnold, 1995. 214 p.
15. Halliday M. A. K. An Introduction to Functional Grammar. 3rd ed. / Rev. by Ch. M. I. M. Matthiessen. London : Hodder Arnold, 2004. 700 p.
16. Halliday M. A. K., Hasan R. Language, context, and text: aspects of language in a social-semiotic perspective. 2nd ed. Oxford : Oxford University Press, 1989. 126 p.
17. Hallin D. C., Mancini P. Comparing Media Systems: Three Models of Media and Politics. Cambridge : Cambridge University Press, 2004. 358 p.
18. Ladzekpo G. K., Amekor C. A., Akrobotu M. Language and Communication in the Digital Age : The Study of How New Technologies and Digital Media are Affecting Language Use, Communication Patterns, and Sociolinguistic Dynamics. *Journal of Literature and Linguistics Studies*. 2023. P. 24–31. URL: <https://bluemarkpublishers.com/index.php/JLLS/article/view/33/32>.
19. Mercado B. M. Medialect: Analyzing the Role of Media-Specific Language in Shaping Cultural and Linguistic Identities Across Distinct Media Environments. *Zenodo*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14282619>.
20. Muñoz Molina A. Nostalgia y rebelión. *El País*. 9 de septiembre de 2023. URL: <https://elpais.com/opinion/2023-09-09/nostalgia-y-rebelion.html>.
21. The Bloomsbury Handbook of Discourse Analysis. 2nd ed. / Ed. by K. Hyland, B. Paltridge, and L. L. C. Wong. London ; New York ; Oxford ; New Delhi ; Sydney : Bloomsbury Academic, 2021. 388 p.
22. The Cambridge Handbook of Discourse Studies / Ed. by A. De Fina, A. Georgakopoulou. Cambridge : Cambridge University Press, 2020. 736 p. DOI: <https://doi.org/10.1017/9781108348195>.
23. The Handbook of Discourse Analysis. 2nd ed. / Ed. by D. Tannen, H. E. Hamilton, and D. Schiffrin. Malden, MA ; Oxford ; Chichester : Wiley-Blackwell, 2015. 976 p.
24. The Routledge Handbook of Discourse Analysis. 2nd ed. / Ed. by M. Handford, J. P. Gee. London ; New York : Routledge, 2023. 672 p.
25. The self-help book began in the land of the stiff upper lip. *The Economist*. September 23, 2024. URL: <https://surl.li/msvkrh>
26. Van Dijk T. A. Critical Discourse Analysis. *The Handbook of Discourse Analysis*. 2nd ed. / Ed. by D. Tannen, H. E. Hamilton, and D. Schiffrin. Malden, MA ; Oxford ; Chichester : Wiley-Blackwell, 2015. P. 466–486.
27. Van Dijk T. A. News as discourse. Hillsdale, NJ : Lawrence Erlbaum Associates, 1988. 208 p.
28. Wodak R., Meyer M. Critical discourse analysis: history, agenda, theory and methodology. *Methods of Critical Discourse Analysis*. 2nd ed. / Ed. by R. Wodak, M. Meyer. London : Sage Publications, 2009. P. 11–45.

Barantsev Ya. A., Kosovych O. V. DOMINANT LINGUOCULTURAL CONCEPTS AS A RESEARCH OBJECT WITHIN CONTEMPORARY MEDIA LINGUISTICS

The present article attempts to offer a review of theoretical and methodological underpinnings for the analysis of dominant linguocultural concepts (DLC) as a topical research object within contemporary media linguistics. The research analyses the historical development of studies having been carried out in the field of media linguistics, particularly those that focus upon underseeking the specifics of culturally significant concepts within present-day digital media space. Furthermore, it juxtaposes different methodological approaches – most notably critical discourse analysis, systemic functional approach, and culturally oriented methods – and explores the prospects for their integration to reveal the role of DLC in shaping national identity in the digital age.

It has been found out therein that critical discourse analysis is one of the principal research approaches for studying media texts, owing to its capacity to uncover implicit links between language and the way whereby it represents power relations in society, as well as to analyse the ideological implications embedded in media texts. At the same time, the article puts forward the view that the systemic functional approach proves relevant within the interdisciplinary synthesis of discourse studies and cultural linguistics, since it allows for the examination of texts as reflecting the language system and its inherent attributes. Viewed from one angle, the study provides a survey of scholarly work centred upon investigating language and discourse from the perspective of cultural linguistics; from another one, it puts forth prospects for the integration of cultural approaches with linguistic and non-linguistic methods to offer new insights into the analysis of dominant

concepts pertaining to a particular linguoculture. Besides, the paper underscores the need to take into account the digitalisation of media discourse in an integrated investigation of DLC, as this may yield additional data to verify the findings from their comprehensive analysis. Moreover, it proposes illustrative instances of DLC usage drawn from online publications, which represent the linguocultures of Great Britain, France, and Spain respectively. The findings outline emerging approaches in the study of DLC within media discourse, including multimodal analysis of linguocultural symbols, exploration of the relationship between medialects and diverse cultural environments, comparative studies of DLC across varied media systems, and the application of methods used within computational and corpus linguistics to obtain additional data upon their frequency in specific contexts. Finally, the study highlights practical significance of conducting a comprehensive analysis of DLC within media discourse.

Key words: *media linguistics, cultural concept, dominant linguocultural concept, media discourse, critical discourse analysis.*